

JUNG O SINHRONICITETU I PARANORMALNIM FENOMENIMA

Ilija Kapičić

From the beginning of his career as a psychiatrist K. G. Jung was interested in the occult. He believed in the existence of a world of paranormal phenomena that has a deeper meaning, a world of spirits and spirituality. He witnessed paranormal phenomena, hypnotism, various insights and prophetic dreams. He gave scientific explanations for all these occult phenomena. He sought answers to unanswered questions. He searched for the Grail, the deeper meaning of existence. Jung, together with the Nobel laureate physicist Wolfgang Pauli whom he treated, formulated the concept of synchronicity. Together they wrote the book "The Interpretation of Nature and the Psyche". Jung introduced himself as the prophet of the new era, John the Baptist of the modern age.

Da bi istražio neistražene dimenzije svijesti Jung se obratio intuiciji. Bila je posrednik između manifestacija njegove nesvjesne psihe i svijesti. Od početka svoje izabrane karijere psihijatra koristio je ne samo kao empatiju da bi razumio probleme svojih pacijenata već i kao značajnu funkciju psihe. Dovala ga je do svijeta paranormalnih fenomena koji imaju dublje značenje. Tražio je naučno objašnjenje za stvari koje je intuitivno osjećao i činio.

Fenomeni koje je Jung istraživao prevazilaze ograničene kategorije uma: vrijeme, prostor, uzročnost. Dao je sebi zadatak ući u nesvjesnu psihu i vidjeti što se tamo događa. Tražio je ključ za razumijevanje mnogih tajni uma. U ovom radu pokazaćemo Jungova otkrića u vezi intuicije i njihov paranormalni karakter.

Kada je započeo karijeru psihijatra na klinici Burghelcli za određeni medicinski stepen bila je potrebna disertacija. U dogovoru sa svojim mentorom, poznatim evropskim psihijatom i upravnikom klinike Burghelcli, Eugenom Blojlerom, Jung je 1902. godine napisao svoju disertaciju *O psihologiji i patologiji takozvanih okultnih fenomena*. Pa, što je to okultno, paranormalno? Kako ga definišemo? Kao sve ono što nadilazi naše uobičajeno iskustvo.

Disertacija je bila doprinos rastućoj psihološkoj literaturi o okultnom. Predmet disertacije bila je medijum Helena Prajsverk, njegova rođaka, koja je bila zaljubljena u njega. Imala je svega petnaest i po godina. Bila je skromnog obrazovanja, a o književnosti nije znala ama baš ništa. U disertaciji Jung je napravio pomak od pokušaja da dokaže da spritualistički fenomeni postoje do odluke da ih proučava psihološki.

Od 1895. godine, Jung je prisustvovao Heleninim seansama. Na njima je ona komunicirala sa duhovima svojih dedova, Samuela Prajsverka i Karla Gustava starijeg. Nakon toga, Jung je uz pomoć hipnotičkih transeva koje je indukovao na njoj, otkrio da Helena posjeduje drugu ličnost u sebi, svoj *subjektivni um, koji je ona zvala Iven* (Mirna). Jevrejka *Iven* imala je brojne inkarnacije. Jung je zaključio da je dvostruka ličnost. Brojne ličnosti preuzimale su njeno tijelo. Dao je psihološki pogled na te psihičke fenomene. Spekulisao je da je ličnost *Iven* neka vrsta kompenzacije. To su bile ličnosti koje ona nikad neće postati, jer joj je *sudeno* da mlada umre. Izbjegao je da kaže da je on

indukovao hipnoze, pa se čini da su njeni transevi bili spontani. Uklopio je u obrazac višestruke ličnosti. Ali, njen slučaj bio je daleko složeniji. U tim ranim danima samodokazivanja želio je da zvuči naučno. Disertacija je dobila povljne ocjene od uvažanih naučnih autoriteta, pa je i sam Teodor Flornoj za nju napisao recenziju.

Konsultovao je svu dostupnu okultnu literaturu radi otkrivanja izvora vizija kod djevojčice, pa je otkrio mnoštvo paralela sa gnostičkim tekstovima iz različitih stoljeća, koji su bili sasvim neostupni medijumu.

Na klinici Burghelcli Jung je nastavio da proučava hipnotizam. Predavao je na univerzitetu. Jednoga dana na njegovo predavanje, pred dvadesetak studenata, pojavila se starica koja je bolovala od paralize lijeve noge. Išla je na štakama. U učionicu je uvela sluškinja. Jung je na njoj demonstrirao hipnozu. Pričajući svoju priču upala je u dubok san. Ali kasnije, Jung nije mogao da je probudi. Kada se nakon desetak minuta sama probudila bila je zbunjena. Jung je umirivao da je on doktor i da će sve biti u redu. Žena je naglo ustala, odbacila štake i rekla: „Ja sam ozdravila!“ Tada se Jung trijumfalno obratio studentima: „Pa, vidite što sve hipnoza može da učini!“

Za zimski seminar 1903–1903. godine Blojler ga je poslao u Pariz da prisustvuje predavanjima Pjera Dženeta i uspostavi saradnju sa poznatim pariskim psihijatrom Alfredom Bineom. Dženet je bio poznat po korišćenju hipnoze u psihijatriji. Tada je imao pedeset tri godine. Privukao je pažnju javnosti kada je 1885. godine hipnotisao svoju pacijentkinju Lèoni koja je bila na drugom kraju grada Avra (La Havre). Pozvao je da dođe kod njega kući. Bila je slučaj višestruke ličnosti. To je bilo revolucionarno otkriće u psihijatriji. Bilo je previše šokantno da bi bilo prihvaćeno kao metod liječenja, posebno u svijetu njemačkog govornog područja.

Vjerovao je da duša postoji, da je inteligentna i besmrtna te da ne podliježe zakonima vremena i prostora. Nastavio je da vjeruje u postojanje svijeta paranormalnih fenomena koji ima dublje značenje, svijeta duhova i duhovnosti. Bio je svjedok raznih paranormalnih fenomena, hipnotizma, raznih uvida i proročkih snova. Njegov prijatelj, doktor Džejms Harli Hislop (1854–1929), profesor etike na Univerzitetu Nju Džerzi, dao mu je uvjerljiv dokaz o preživljavanju ličnosti nakon njene fizičke smrti, i to ni manje ni više nego profesora Vilijama Džejmsa (1842–1910). I njega je poznao. Upoznao ga je godinu dana prije Džejmsove smrti na Klark Univerzitetu u Vočesteru, država Masečusets, kada je na njemu zajedno sa Frojdom držao predavanja.

Naime, Džejms i Hislop obećali su jedan drugom ko od njih prvi umre pokušaći da se *vрати*, te da se javi onom drugom. Dugo nakon Džejmsove smrti (1910) ništa se nije dešavalo. A onda, neočekivano, Hislop je dobio pismo iz Irske u kojem mu se obratio neki nepoznat čovjek, jer *duh* koji se zove Vilijam Džejms od njega traži da kontaktira izvjesnog profesora Hislopa te da ga pita da li se sjeća nekih crvenih pidžama. U početku, Hislop je bio zbunjen jer mu to nije ništa značilo. A zatim, u hipu mu se vratilo sjećanje. Jednom prilikom, Džejms i Hislop skupa su provodili odmor u Evropi. Kasno su stigli u Pariz, pa im je kasnio prtljag. Džejms je poslao Hislopa da im kupi pidžame, a on je našao samo crveni par. Zbog toga je Džejms dugo zadirkivao Hislopa, a on je to već odavno zaboravio. Bolji dokaz o preživljavanju ličnosti nakon smrti Jung nije mogao da zamisli. Saznanje o tom slučaju imao je iz prve ruke.

Proučavajući paranormalne fenomene naslanjao se na širok spektar literature od Šopenhauera, Kanta, Mesmera, Kraft-Ebinga, Knera do Svedenborga, Paracelsusa, Majstora Ekhearta, Jakoba Bemea, Albertusa Magnusa, te poznatih fizičara Volfganga Paulija i ser Vilijama Krokisa, čije su primjedbe o levitaciji posebno zanimale Junga. Za sve te okultne pojave

Jung je davao naučna objašnjenja. Morao je da ojača svoju *funkciju stvarnosti*.

Po prvi put, Frojd i Jung su se sreli u Beču, u Frojdovom kabinetu. To je bilo prvog vikenda u martu 1907. godine. Sa Jungom u društvu bila je njegova supuga Ema i njegov asistent, mladi Ludvig Bisvanger. Razgovarali su ukupno trinaest sati. Prilikom tog razgovora dešavali su se paranormalni fenomeni, pa su knjige sa polica same padale po sobi.

U proljeće 1909. godine Jung je sa suprugom Emom po drugi put posjetio Frojda u Beču. Frojd je tada povjerio Jungu da ga smatra kao *starijeg sina i nasljednika, krunisanog princa*. A, kad je *pomazanik* pitao kakvi su pogledi njegovog usvojitelja u vezi parapsihologije i prekognicije Frojd je odgovorio: „Čista glupost!“ Jung nam kaže: „Zbog tolike količine pozitivizma imao sam problem da bilo što prevalim preko jezika.“

Te posljednje noći, dogodili su se prvorazredni spiritualistički fenomeni koji su sablaznili Frojda:

„Kada je Frojd na taj način nastavio da govori imao sam neobičan doživljaj, kao da mi je dijafragma sačinjena od čistog željeza, vruća i crvena kao užareni svod. U tom trenutku nešto je veoma glasno lupilo u ormaru. Rekao sam Frojdu: ‘Pa to je primjer takozvane katalitičke eksteriorizacije.’

‘Ma daj’, uzviknu je: ‘To je čista glupost!’

‘Nije!’ Odgovorio sam. ‘Griješite, Herr Professor!’

Pa, da dokažem svoje mišljenje predvidio sam da će se u sljedećem trenutku dogoditi još jedan prasak. Doista, čim sam to izrekao isti prasak se dogodio na polici za knjige. Do današnjeg dana ne znam što mi je dalo takvu sigurnost. Ali, znao sam izvan svake sumnje da će se prasak ponovo dogoditi. Frojd je zurio u mene, u nevjerici. Nijesam znao što mu je na umu, niti što taj njegov pogled znači. U svakom slučaju, taj incident izazvao je njegovo veliko nepovjerenje prema meni, a ja sam imao utisak da sam učinio nešto protiv njega.“

Pedeset godina kasnije, Jung je u svojoj autobiografiji *Sjećanja, snovi, razmišljanja*, dao potpun izvještaj o tome.

U novembru 1909. godine, dva mjeseca nakon povratka iz Amerike, Jung se izvinio Frojdu za tri sedmice ćutanja, obavještavajući ga da je čitao Herodota i knjigu o štovanju Prijapa, boga rađanja. Otkrio je četvorotomno djelo Georga Fridriha Krajcera, *Simboli i mitologija drevnih naroda*, što mu je donijelo veliku radost. U odgovoru Frojd kaže:

„Oduševio sam se kad sam saznao da poučavate mitologiju... Ne mogu dočekati da čujem vaša otkrića.“

Naravno, Frojd je pretpostavio da Jung proučava drevne mitove kako bi razotkrio njihov seksualni simbolizam i značaj. Nije bio u stanju da shvati da Jungovo proučavanje drevne mitologije nije u funkciji proučavanja seksualnih neuroza. To je bilo Jungovo bjekstvo u jedno područje za koje je smatrao da ga emocionalno zadovoljava. Jungovom umu bilo je potrebno da se slobodno kreće kroz literaturu i istoriju. Devet godina kliničkog rada na mentalnoj klinici Burghelcli osiromašilo mu je stvarnost i dušu. Bio je gladan literature, poezije i mita, te posebno potrage za numinoznim.

Nakon kratkih priprema, u još jednom pismu Frojdu, Jung kaže:

„A, sad o boljim stvarima – mitologiji. Za mene nema nikakve sumnje što najstariji prirodni mitovi pokušavaju da kažu. Oni govore... o središnjem seksualnom kompleksu neuroze.“

Jung nastavlja da kazuje o bogu Aresu koji je imao incestuozni odnos sa majkom. Frojd je odgovorio:

„Vaša pisma me oduševljavaju, jer ukazuju na uzbuđenje uspješnog rada.“

Da je mogao pretpostaviti što će proizaći iz uzbuđenja tog Jungovog čitanja bio bi manje oduševljen. Jer, Junga nije zadovoljavala Frojdova seksualna teorija. Tragao je za *Gralom*, dubljim značenjem postojanja. Bio je vitez koji je tragao za vlastitom sudbinom.

Kada su se ponovo sreli u Minhenu, u decembru 1910. godine, dugo su razgovarali o okultnom, a Frojd uopšte nije bio iznenađen kada je čuo da je Jung već dugo vremena uvjeren u stvarnost telepatije. I sam je izvodio najuvjerljivije eksperimente. U pismu od 08. maja 1911. godine Jung piše Frojdu:

„Naš susret u Minhenu još mi je na umu. Okultizam je još jedno područje koje ćemo osvojiti – čini mi se uz pomoć libido teorije. Trenutno se bavim astrologijom, koja mi se čini neophodnom za razumijevanje mitologije. Postoje neobične i čudesne stvari na tim mračnim područjima. Molim vas, ne brinite zbog tih mojih lutanja na po tim beskrajjima. Vratću se natovaren bogatim plijenom koji će obogatiti naša saznanja o čovjekovoj psihi. Još neko vrijeme se moram opijati čarobnim mirisima kako bih dokučio tajne koje su skrivene u bezdanu nesvjesne psihe.“

Frojdu mu je odgovorio sljedećeg dana:

„Svjestan sam da vas vodi najdublja sklonost ka proučavanju okultnog i siguran sam da ćete se kući vratiti sa bogatim plijenom. Sa vama ne mogu raspravljati u vezi toga, uvijek je ispravno da idete tamo gdje vas vode impulsi. Bićete optuženi za misticizam, ali ugled koji ste stekli sa ‘Dementiom’ neko vrijeme će vas štititi. Samo nemojte predugo ostati u tropskim područjima, morate se vratiti kući.“

A, o zanimanju za astrologiju, u pismu od 12. juna 1911. godine, Jung ponovo kaže:

„Uveče sam zaokupljen astrologijom. Bavim se horoskopskim proračunima kako bih pronašao trag prema suštini psihičke istine. Pojavljuju se neke izvanredne stvari koje će vam se zasigurno činiti nevjerovatnim... Usuđujem se da kažem da ćemo jednoga dana otkriti dobar dio znanja koje intuitivno projektujemo na nebo. Na primjer, izgleda da su znaci zodijaka slike karaktera, drugim riječima, simboli libida koji određuju njegove tipične kvalitete u određenom trenutku.“

Frojdov odgovor, od 15. juna 1911. godine, zvuči prilično patetično:

„Po pitanju okultizma moja su znanja bila skromna dok mi Ferencijeva iskustva nijesu održala lekciju. Obećavam da ću vjerovati u sve što mi se učini razumnim. Kao što znate, neću to rado učiniti. Ali, moja oholost je razbijena.“

Ali, ni Frojd nije tako mislio.

Jung je formulisao uvjerljivu alternativu Frojdovoj seksualnoj teoriji, svoju analtičku psihologiju. Zato je dao ostavku na najdragocjeniju poziciju, Frojdovo prijateljstvo. Nakon razlaza sa Frojdom Jung se suočio sa zadatkom samoobnove i promjene pravca. U pomoć mu je priskočila njegova nesvjesna psiha. Pa, ako je Frojd imao više prijatelja, Jung je imao moćnijeg saveznika, vrednijeg od svih njih. Svoju nesvjesnu psihu kojoj se predao.

Silazak u nesvjesno

Svoja neposredna intuitivna iskustva koja je sakupio u periodu od 1913. do 1921. godine predstavio je u svojoj *Crvenoj knjizi* (Liber Novus). Prvi dio knjige je *Liber Primus*, njegove vizije predstojećeg rata, drugi je *Liber Secundus*, aktivna imaginacija, a treći njegovo gnostičko djelo *Sedam propovijedi smrti*. Intuicija mu se javljala u obliku snova i fantazija. Snove i fantazije zapisao je u knjizi koju je zvao *Crna Knjiga*, pa kad joj je dodao ilustracije i slike nazvao je *Crvena knjiga*. Te ilustracije i slike vrlo su impresivne. Pokazuju njegov ozbiljan umjetnički talenat. Slike su prepune religioznih simbola, ne samo hrišćanskih, nego i drevnih religija Istoka. Njegov akvarel *Filemona* izgleda kao ilustracija nekog prosvjećenog srednjovjekovnog manuskripta. A slika tvorca svijeta *Prijapati* izgleda kao da je uzeta iz nekog tibetanskog rukopisa. *Svijetlo u središtu tame* prikazuje kineskog zmaja koji se rađa u eksploziji svjetlosti, a ispod njega se nalazi

tipično švajcarsko selo. Mandala lebdi u zraku. *Najvažnija* od tih slika je *Susret sa sjenkom*. Prikazuje čovjeka sa likom životinje, odjevenog u operski plašt koji stoji u uglu crvene sobe, a simbol mandale je iznad njega.

Crvenu knjigu je počeo da piše poslije raskida sa Frojdom. Do 1913. godine Jung je izbio na svoj put. Taj razlaz ga je uznemirio do temelja. Skoro je poludio. Ludilo ne dolazi samo po sebi čovjeku od trideset i pet, a pogotovo ne prirodno nadarenom psihologu poput Junga. Svi dotadašnji prijatelji su ga ostavili. Poslovice kaže: *U rastavi braka u pravu je onaj ko ima više prijatelja*. Isto vrijedi i za psihijatre. Frojd je imao više prijatelja i sljedbenika. A, Jung je ostao sam. Pošto nije nalazio utjehu u pravovjernom hrišćanstvu, počeo je da traži unutrašnje vođstvo. Shvatio je da posjeduje vlastiti mit. A, to je bilo nesrećno iskustvo za njegov temperament.

Kad je ostao sam, fantazije i snovi počeli su mu prodirati u svjesni život. Rvao se sa njima. U oktobru 1913. godine, dok se vozio vozom imao je zastrašujuće vizije. Vidio je čitavu Evropu, od Alpa do Sjevernog mora, poplavljenu katastrofalnom poplavom. Nakon toga, more se pretvorilo u krv. A, Alpi su se uzdigli visočije, tako da je samo Švajcarska spašena. To nije bila trenutna halucinacija već je trajala čitav jedan sat. Ista vizija mu se vratila nakon dvije sedmice. Čuo je glas koji kaže: „Pogledaj dobro, to je sve stvarno i tako će biti!“ Zatim, u ljeto 1914. godine, tri puta je sanjao talas hladnog vazduha koji se spuštao sa Atlantika i zapljusnuo Evropu.

Vidio je dovoljno pacijenata koji su patili od vizija, pa je znao da mu je razum u opasnosti. Granica između racionalnog i iracionalnog kod njega je počela da blijedi. S dobrim razlogom shvatio je da mu prijeti psihoza. Prvo je pomislio da je shizofreničan. Morao je doživjeti olakšanje kada je krajem jula izbio *Veliki rat*. Vizije je protumačio kao predskazanje buduće katastrofe. A, vizije su bile uporne:

„Stojao sam bespomoćno pred jednim stranim svijetom... Živio sam u stanju stalne tenzije. Osjećao sam kao da se jedan ogromni kameni blok na mene srušio. Jedna oluja smjenjivala je drugu. Moje izdržavanje te oluje bilo je pitanje sirove snage. Neki ljudi bili su razbijeni od tih vizija, Helderlin i Niče, a i neki drugi.“

Kao čovjek koji nije spavao danima počeo je da sanja u budnom stanju. Stalnim *curenjem* iz psihe, isticanjem libida zbog bijedne anksioznosti, shvatio je da mu prijeti opasnost:

„Ali, postojala je demonska snaga u meni, pa od samog početka nijesam sumnjao da u svom umu moram pronaći značenje toga što sam doživio u fantazijama. Kada sam izdržao ove napade nesvjesne volje imao sam nepokolebljivo uvjerenje da slijedim višu volju, a to je osjećanje nastavilo da me opterećuje sve dok nijesam savladao zadatak.“

Smogao je hrabrost da se bez straha preda i prepusti svojim fantazijama. Radio je ono što je radio i ranije:

„Da bih razumio fantazije koje su se probudile u mom podzemlju znao sam da se moram u njih spuštiti. Osjećao sam ne samo snažan otpor prema tome, već i izraziti strah. Jer, bojao sam se da gubim kontrolu nad sobom i da postajem plijen fantazijama – a, kao psihijatar previše dobro sam znao što to znači. Međutim, nakon dugog oklijevanja vidio sam da nemam drugog izbora.“

Sjedio je za stolom razmišljajući o svojim strahovima pokušavajući da potisne dolazeću plimu panike i pesimizma:

„Kada bi se opuštiio, iznenada kao da je tlo pod mojim nogama propalo, zaronio bih u mračnu dubinu. Nijesam se mogao odbraniti od osjećanja panike.“

Evo jednog sna iz tog vremena. Spuštajući se u dubinu osjetio je olakšanje, iako je bio u potpunom mraku. Nakon nekog vremena oči su mu se privikle na tamu. Odjednom se našao na ulazu u pećinu koju je čuvao patuljak. Gazio je kroz ledenu vodu

do kraja pećine, gdje je ugledao crveni sjajni kristal. Kada ga je podigao ispod njega je ostao otvor, a u njemu je tekla voda. U vodi je plutao leš sa povredom na glavi. Nakon toga, ugledao je velikog crnog skarabeja, simbol ponovnog rođenja. A nakon toga, pojavilo se crveno novorođeno sunce koje se dizalo iznad vode. Kada je pokušao da vrati kamen, iz otvora je potekla krv.

Šest dana kasnije, 08. decembra 1913. godine, imao je još jedan značajan san. Bio je uznemirujući:

„Bio sam sa divljakom tamne kože u pustom, sjenovitom, planinskom predjelu. Bilo je prije zore. Istočno nebo je bilo osvijetljeno, a zvijezde su blijeđele. Zatim, čuo sam Zigfridov rog kako odjekuje nad gorama, pa sam znao da ga moramo ubiti. Bili smo naoružani puškama. Čekali smo ga u zasjedi na uskom putu ispod stijena.

Zatim, Zigfrid se pojavio na vrhu planine, sa prvim zrakom izlazećeg sunca. Furiznom brzinom silazio je niz planinsku padinu, u kočiji napravljenj od kostiju. Kad se okrenuo prema nama zapucali smo na njega, a on je pao mrtav.

Ispunjen kajanjem i gađenjem zbog uništenja nečeg tako velikog i divnog okrenuo sam se da pobjegnem, tjeran strahom da ubistvo može biti otkriveno. Ali, počela je da pada velika kiša, pa sam znao da će ukloniti sve tragove tog našeg nedjela. Izbjegao sam opasnost da ću biti otkriven. Život će se nastaviti, ali će ostati nepodnošljivo osjećanje krivice.“

Kada se probudio bio je u svom krevetu u Kišnahtu. Osjećao je da je veoma važno da razumije san. Glas iznutra mu je rekao: „Ako ne možeš da razumiješ san moraš se ubiti.“ Imao je napunjen revolver u ladici svog noćnog stola. Iznenada, stiglo je rješenje. San je bio o međunarodnoj situaciji. Njemci su riješili da idu svojim putem. Ali, bio je dovoljno skroman i pronicljiv da vidi da se san i na njega odnosi. Jer, njegov *Zigfrid* bio je Frojd. „San mi je pokazao da moj svjesni stav više ne odgovara stvarnosti. Morao je biti ubijen.“ Oba sna kazivala su isto (*Liber Primus*).

To je bilo vrijeme kada je Jung održao raspravu između svoje dvije ličnosti. Došao je do važnog otkrića. Da može sanjati u budnom stanju, stvoriti unutrašnji svijet imaginacije tako živopisan kao da je stvarnost. Tu tehniku je sam izgradio. Kasnije je nazvao *aktivna imaginacija* (Liber Secundus):

„Da bih pokorio fantazije često sam zamišljao stvarno spuštanje u dubinu. Čak sam nekoliko puta uspio doći do samog dna. Prvi put sam se spustio oko hiljadu stopa. Sljedeći put sam se našao na ivici kosmičkog prostora. To je bilo kao putovanje na Mjesec, ili kao silazak u prazan prostor. Prvo je došla slika ‘tvorca’, pa sam imao osjećaj da sam u zemlji mrtvih. Atmosfera je bila kao da sam u drugom svijetu. U blizini strme padine ugledao sam dva lika, starca sa sijedom bradom i predivnu djevojku. Prikupio sam hrabrost i prišao sam im kao da su stvarni ljudi. Starac mi je rekao da je on Ilija, to me je šokiralo. A, djevojka me je šokirala još više, jer se predstavila kao Saloma. Bila je slijepa. Ilija i Saloma, kakav čudan par? Ilija me je uvjeravao da su on i Saloma oduvijek zajedno, za sva vremena. To me je zaprepastilo... Crna zmija je živjela sa njima. Pa, viziju vam neću dalje tumačiti zbog vas samih.“

Crna zmija bila je simbol njegove probuđene introvertnosti. A, Ilija se obično smatra prethodnikom Hrista. Osim toga, kabalistička tradicija smatra da je Ilija bio zaveden od Lilit, strašnog demona, prve Adamove žene. Čini se da je Jung još jednom sišao u incestuozno-religioznu fantaziju.

Jung je vodio unutrašnji dijalog. U početku, figura sa kojom je vodio dijalog bila je egipatski duh *Ka*, a zatim prorok Ilija. Kasnije se lik Ilije razvio u čudesnog starca kojeg je zvao Filemon. Pojavljivao se kao čovjek sa rogovima bika, koji nosi hrpu ključeva. Imao je krila ptice vodomar:

„Filemon i drugi likovi mojih fantazija donijeli su mi presudan uvid. Shvatio sam, u mojoj psihi postoje stvari koje ja nijesam stvorio. Stvorile su same sebe, pa imaju svoj vlastiti život.

Filemon predstavlja silu koja nije moja. U mojim fantazijama imam konverzaciju sa njim, on kazuje stvari koje ja svjesno ne mislim. Vidim jasno da je on taj koji govori, a ne ja. Kaže mi da tretiram stvari kao da sam ih ja stvorio, ali po njegovom mišljenju te misli su kao divlje životinje u šumi... Uči me psihičkoj objektivnosti, stvarnosti psihe.“

To je bio najpresudniji uvid u njegovom životu. Stvorio mu je sliku doktora Fausta koji istražuje podzemlje čovjekove duše.

Sedam propovijedi smrti, koje su nastale početkom 1916. godine, potpisao je pseudonomom *Basilides (Vasilid)* iz *Aleksandrije*, grada u kojem se susrijeću Istok i Zapad. Basilides iz Aleksandrije bio je gnostički pisac iz I vijeka naše ere. To je zbirka od sedam Jungovih gnostičkih tekstova koju je objavio u privatnom izdanju. Treći je dio *Crvene knjige*. Konačno, u oktobru 2009. godine, gotovo pedeset godina nakon njegove smrti njegovi nasljednici dozvolili su da se *Sedam propovijedi smrti* objave kao integralni dio *Crvene knjige*.

Što se zapravo dogodilo? Kako je nastalo *Sedam propovijedi smrti*? Naime, dok je sjedio kod kuće sa suprugom i djecom počeo je da osjeća nemire. Odjednom je vazduh postao gust, ispunjen sablastima:

„Kao da je kuća bila ukleta. Moja najstarija kćer vidjela je bijelu sjenku kako prelazi preko sobe. Nezavisno od toga, moja druga kćer ... rekla mi je da je neko nevidljiv oteo dva puta noću. Dva dana kasnije zazvonilo je zvono na vratima, a kad sam izašao da ih otvorim tamo je stajao – Niko! A zatim, duhovi smrti viknuli su na mene: ‘Došli smo iz Jerusalima jer tamo nismo našli ono što smo tražili!’“

U stvari, Jung je sam stvorio efekat eksteriorizacije, tj. poltergejst efekat. Nakon tri dana, kad je završio sa pisanjem *prokletstvo* je nestalo. *Duhovi smrti* iz njega su izašli. Poput budističkog sveštenika prizvao je demone kako bi ih preobratio, pobijedio. Prizvao je negativne aspekte svoje ličnosti da bi se sa

njima suočio. I Isus je pobijedio Samaela.

Jung kaže:

„Smrt se vratila iz Jerusalima, jer tamo nije našla ono što je tražila. Tražila je od mene da je puštim unutra i zamolila me za riječ, pa sam počeo da propovijedam... Počinjem sa Pleromom (nebićem, ništavilom). Praznina je isto što punoća. Punoća nije bolja od praznine.“

U drugoj propovijedi odjekuje Ničeov *Zaratustra*, kad pita: „Da li je Bog mrtav?“ Jung objašnjava, Bog je *biće*, stvaranje, a Đavo je suprotnost Bogu, *nebiće*, praznina. Đavo je *Sjenka Boga*. Ali, postoji i treći član Trojstva, *Abraksas*, sam život sa dvojnim licem dobra i zla, poput Hindu božanstva Kali, koje je ujedno dobra majka i zli demon.

Na kraju šeste propovijedi, smrt kaže: „Prestani da govoriš o bogovima, demonima i dušama. U stvari, to nam je odavno poznato!“ Ali, u sedmoj propovijedi nalazi se jedna veoma važna rečenica: „U svijetu čovjek je Abraksas, tvorac i uništitelj vlastitog svijeta!“

Da bi odgovorio na neodgovorena pitanja o Bogu, čovjeku i duši Jung se u gnostičkoj tradiciji susreo sa smrću. Smrt ga pita, a on odgovara. Za naučnika to nije prihvatljivo. Ali, Jung nije bio naučnik po temperamentu. Bio je romantičar i mistik.

U *Sedam propovijedi smrti* Jung oblači plašt *Zaratustre*, ali njegovo djelo ima više zajedničkog sa hermetičkim gnostičkim tekstovima, nego sa Ničeom. Jedino je u njemu stil proročki. Jung nam saopštava da je čovjek tvorac i uništitelj vlastitog svijeta. Čitavo ovo djelo sugerše čovjeka sa misijom, a ne naučnika.

Kolektivno nesvjesno

Snovi i fantazije doveli su ga do ideje o *kolektivno nesvjesnom*. Uvjerili su ga u stvarnost kolektivno nesvjesnog i njegov mitološki značaj. Jedna ideja mu se stalno vraćala: *Tu je prisutno*

nešto mrtvo, ali je *takođe još uvijek živo*. Konačno, te fantazije su mu došle u obliku snova. Kad se probudio imao je osjećaj da san pokušava nešto da mu *saopšti*. Pa, ako mu san može nešto reći, onda snovi nijesu samo eksplozije nesvjesnih strahova i želja. Na neki način postoji nešto šire od svjesne ličnosti. A, to je bilo ono u što ranije nije htio da povjeruje. Njegov zaključak bio je da te figure predstavljaju arhaične ostatke u nesvjesnom, prividno mrtve, ali još uvijek potencijalno žive. Kasnije ih je nazvao *arhetipovi kolektivno nesvjesnog*. Definirao ih je kao osnovne obrasce ponašanja, neku vrstu intuitivnog načina spoznaje, baš kao što su instinkti urođene forme ponašanja. Bio je uvjeren da postoje *drevne psihičke komponente koje su ušle u psihi pojedinca bez direktne linije tradicije*. Drugim riječima, u našoj nesvjesnoj psihi postoje određene slike i simboli koji su nam preneseni genima. Jung nije eksplicitno rekao da postoji neko opšte nesvjesno koje povezuje sve ljude poput nekog podzemnog jezera, ali njegova ideja da su određene mentalne slike zajedničke za sve tome je veoma bliska.

Za njih je nastavio da pronalazi dokaze u svim religijama svijeta. Jungova teorija arhetipova kolektivno nesvjesnog nastala je iz njegove potrebe da okrene leđa Frojdovoj seksualnoj teoriji. Taj termin je po prvi put upotrijebio 1919. godine. Preuzeo ga je iz grčke filosofije, potiče od riječi *arxetypon*, a znači model, uzorak. To je platonska filofska ideja. Koristio je i sveti Avgustin. Jung joj je dao sadržaj i savremeno značenje.

Jung nam kazuje da su u primitivnom svijetu fantazije bile legitimna istina. Kada dijete sanja da je princ ili princeza, ono reaguje na neki mitološki arhetip koji se nalazi u nesvjesnoj psihi. „Fantazija bira klasičnu formu koja je nekad imala stvarnu vrijednost.“ To je put kojim su ljudi već ranije išli. Jung nam daje primjere dječjih maštarija, pa ih upoređuje sa drevnim legendama o Romulu i Remu, Semiramidi i Mojsiju. A, ženine

fantazije o silovanju mogu se uporediti sa pričama iz mitologije o Kori – Persefoni i Posejdonu, Dijeniri i Evropi. Žena je inspirisana drevnim mitovima zavođenja.

Skriveni smisao

Da bi pobjegao od žena, Jung je na nagovor prijatelja 1920. godine preduzeo putovanje u istočnu Afriku, Alžir i Tunis. Istočna Afrika mu je podarila mit, njegov *reason d'etre*, pa su tu mnogi njegovi psihološki koncepti otkriveni i kristalizovani. Za vrijeme tog petomjesečnog putovanja bio je okružen sjećanjem na rimsku okupaciju, hrišćanske izvore i nekadašnju veličinu Arapa. To mu je stvorilo osjećanje da se nalazi u blizini *sumraka svijesti* čovječanstva. Taj bezvremeni svijet istočne Afrike u kojem tačnost nije vrlina, doveo ga je bliže svijetu mita i nesvjesnog čije je prisustvo osjećao u Švajcarskoj, zemlji satova i preciznog mjerenja vremena.

Jedno od najvažnijih otkrića psihologije nesvjesnog je otkriće da desna strana mozga nema osjećaj za vrijeme, dok je lijeva opsjednuta vremenom. Vrijeme čovjeka sa Zapada je *monohromatsko*, što znači da se kreće po pravoj liniji u jednom smjeru, dok Arapi, Turci, Indusi i indijanska plemena u Americi imaju *polihromatski* osjećaj za vrijeme, što znači da se kreće u svim pravcima. Vrijeme možemo doživjeti kao *mrežu* ako se opuštimo i zaboravimo na žurbu. Čovjek sa Zapada teško se može opustiti, jer živi u stanju tenzije. Sa švajcarskim osjećanjem za red Jung je više bio sklon da misli *lijevom stranom mozga*, ali mu je dugogodišnji kontakt sa *polihromatskom* rasom donio osjećanje harmonije i mira.

Jung je 1922. godine odlučio da u Bolingenu, na jezeru Konstanca, izgradi okruglu kuću u obliku afričke kolibe. Jednom prilikom, dok su postavljani temelji kuće, došla mu je u posjetu kćer i rekla da se na tom mjesu nalazi groblje. Jung je

primjedbu odbacio sve dok nije počela gradnja. Kad su otkriveni kosturi, Jung je saznao da su na tom mjestu poginuli vojnici u francusko-austrijskom ratu 1799. godine. Kuću je premjestio mnogo dalje. Shvatio je da je njegova kćer naslijedila određene psihičke moći.

Neposredno prije početka gradnje, Jung je sanjao ogromnog vučjaka koji je banuo iz prašume, pa mu je *divlji lovac* naredio da donese ljudsku dušu. Tog jutra je čuo da mu je majka umrla. To je bio još jedan bljesak *nevidljivog pisanja*, tj. skrivenog smisla.

U zimu 1924/1925. godine Jungovo putovanje u Ameriku organizovali su i finansirali Flovler Mek Kormik i Džordž Porter. Tom prilikom posjetio je jug Amerike i Pueblo Indijance. Kada je poglavicu pitao zašto misli da su bijelci ludi, on je odgovorio: „Oni kažu da misle svojom glavom!“ A zatim, kad je Jung pitao čime misle Indijanci poglavica je odgovorio: „Našim srcima.“ Jung je bio impresioniran uvjerenošću Indijanaca da ritualom mogu uticati na vrijeme. To je slično vjerovanju hrišćana da molitvom mogu uticati na Boga.

U Novom Meksiku Jung je doživio uvid aktivne imaginacije. Vidio je rimske legije kako uništavaju gradove u Galiji, svetog Avgustina koji preobraća Britaniju, Karla Velikog, imperatora Svetog rimskog carstva, koji ognjem i mačem preobraća pagane, te španske konkvistadore koji su se vatrom, torturom i masakrom obrušili na Asteke i Inke. Takva fantazija može pasti na pamet istoričaru, ali je Jungova nesvjesna psiha *pozajmila stvarnost*. Jungu je njegova nesvjesna psiha pokazala kako tu stvarnost da pretvori u aktivne vizije. Nasilje rimskih legija i brutalnost španskih osvajača nešto je što se stvarno dogodilo. Ali, to ostaje u našem nesvjesnom umu poput bajke. To je ono što nije u redu sa čovjekovom sviješću, jer smo zarobljeni u sadašnjost. Teško možemo dočarati neko drugo mjesto i vrijeme. To se ponekad desi kad nas neki miris, stara melodija ili čulni utisak vrata u stvarnost prošlosti, pa nam izazovu

snažnu emociju. Ali, to ne možemo učiniti aktom volje. Naša svijest je tako slaba kao *bebin stisak*.

Nakon toga, posjetio je Keniju i Ugandu. Za vrijeme posjete rezervatu u Najrobiju, dok je posmatrao horizont išaran crno-bijelim prugama poput zebre, iznenada je pomislio: *Ovo je tišina drevnog početka!* To je bilo ono što je tražio u Africi. Osjećanje da postoji druga stvarnost oko i izvan nas. To je ovdje mogao osjetiti: „Uživao sam u božanskom miru još uvijek iskonske zemlje... Ovdje do mene demoni ne mogu doći, nema telefonskih poziva, telegrama, posjetilaca. Moje oslobođene psihičke sile vratile su me blaženo nazad u iskonska prostranstva.“ A, uvid koji je iz toga proizišao bio je: „U duši od njenog iskonskog početka postoji želja za svjetlom i neobuzdani nagon da se duša uzdigne iz prvobitnog mraka.“ Njegova vizija slična je onoj Džozefa Konrada u *Srcu tame*: „To je psihička, iskonska noć koja je danas ista kao što je bila prije beskrajnih miliona godina. Čežnja za svjetlom čežnja je za svijetšću.“

U Evropi se poltergajst efekti smatraju manifestacijom nesvesne psihe, a u Africi su oni vidljive manifestacije nevidljivih duhova. To je bio koncept i grčke mitologije. Afrikanac se ne bi iznenadio kad bi vidio manifestacije telekineze ili teleportacije. To bi potvrdilo ono što on zna da je istina. Ali, Jung je tražio više od toga. Okrenuo se intuiciji koja može uskladiti um sa silama univerzuma. Ta se tradicija u drevnim kulturama zove magija. Zato je njegovo mišljenje sve više postajalo magijsko. Ali, nije se bavio ritualnom ili ceremonijalnom magijom. Bavio se prirodnom magijom, onom koja stvara sinhronicitet.

Po povratku kući iz istočne Afrike počeo je da eksperimentiše sa *Ji Đingom*. Već je bio poprilično upoznat sa proročištem kada je sreo Riharda Vilhelma početkom dvadesetih. Kada je Vilhelm 1922. godine došao u Ciri, upoznali su se pa su postali bliski

prijatelji. Mnogo vremena su provodili zajedno eksperimentirajući sa Ji Đingom: „Rihard Vilhelm je potvrdio ono što već znam i naučio me još mnogo toga.“ U svom radu na psihijatriji Jung je koristio proročište radi davanja odgovora pacijentima. Jedan njegov pacijent koji je patio od kompleksa majke imao je ambivalentna osjećanja prema djevojci koju je trebalo da oženi. Junga je pitao za savjet. Odgovor iz Ji Đinga bio je heksagram 44 pod nazivom: *Dolazim u susret*: „Djevojka je suviše moćna, ne trebaš se oženiti takvom djevojkom.“ Kada je Jung pitao kineskog filozofa Hu Shih o čemu uči Ji Đing on mu je odgovorio da je to drevna magijska kineska knjiga. Hu Shih mu je ispričao priču o prijatelju koji je imao ljubavnu aferu. *Taj* njegov prijatelj je otišao u taoistički hram da se konsultuje sa proročištem. „Da li je to u redu“, pitao je Jung? „Da“, uslijedio je odgovor. Jednom prilikom, proročište je upozorilo Junga da sljedećeg dana ne izlazi iz kuće. Toga dana, stari prijatelj mu je poginuo u saobraćajnoj nesreći. Trebalo je da idu zajedno. Proročište mu je spasilo život.

Jung je 1949. godine napisao predgovor njemačkom izdanju *Ji Đinga*, u prijevodu Riharda Vilhelma. Kao što smo već rekli, bio je blizak sa proročištem još od 1920. godine kada je proveo ljeto rješavajući zagonetku knjige. Dao je brojne napomene u radovima koje je napisao nakon toga datuma, ali uvijek kratko i neodređeno. U predgovoru iz 1949. godine otvoreno govori kako pomoću novčića konsultuje proročište pitajući za *sud o...* „Pa sam se zainteresovao da ga predstavim zapadnom umu.“ Priznao je da ne može voditi raspravu o njemu, pa je rekao: „Što manje mislite o teoriji Ji Đinga tvrde spavate.“

U predgovoru tvrdi, psiha i materija nijesu razdvojeni i nijesu unutrašnji i spoljašnji svijet, a konsultacija sa proročištem može se koristiti u liječenju neuroze:

„Drevni kineski um razumije na način koji se može porediti sa metodom savremenog fizičara koji ne može poreći da je njegov

model svijeta izrazito psiho-fizička struktura. Psiho-fizički događaj uključuje posmatrača onoliko koliko stvarnost koja stoji u osnovi. Ji Đinga uključuje subjektivne, tj. psiho-fizičke uslove u ukupnost trenutne situacije.“

Jungov um se stalno transformisao produbljivanjem intuicije, pa je pomoću nje njegova psiha imala interakciju sa svijetom oko nas na neki misteriozan i neobičan način. To je slično percepciji primitivnog čovjeka da je okružen duhovima i bogovima. Jung je vjerovao da duboko u nama postoje sile koje se mogu uskladiti sa svijetom izvan nas. Znao je da je tajna napisana nevidljivim jezikom.

Da bi intuicija u potpunosti bila prihvaćena društvo je mora vrednovati od njenih paranormalnih objava do normalnih manifestacija. Jung je tome uveliko doprinio naglašavajući ovo drugo, ali ni prvo nije ostavio po strani. Intuiciju je proučavao kao naučnik jer mu je bilo veoma važno da ispravno procijeni njenu stvarnost i ulogu u psihologiji i životu. Pored mišljenja, osjećanja i senzacija, tj. percepcije, Jung određuje intuiciju kao četvrtu funkciju svijesti, koja određuje psihološki tip čovjeka.

Tragajući za tajnom pisanja nevidljivim jezikom, dio rješenja mu je dao Rihard Vilhelm koji mu je poslao svoj prevod kineskog mističnog teksta *Tajna zlatnog cvijeta* (1928). Djelo je čudna kombinacija istočnog misticizma i alhemije, a cilj meditacije prepoznaje kao eliksir života. Jung je odmah primijetio da knjiga sadrži mandala simbol. Duša je simbolizovana muškim simbolom, oblakom, i ženskim, zemaljskim bijelim duhom. Vidio ih je kao simbole anime i animusa, simbole ženske duše koja prebiva u muškarcu i muškarčeve u ženi. Poslije susreta sa Jungom engleski pisac Herbert Džordž Vels (1866–1946) napisao je:

„Oduvijek znam da u meni stanuje predivna mala djevojčica koja pokušava da izađe napolje.“

Cilj ove alhemije je proizvođenje *dijamantskog tijela*, što blisko korespondira sa Jungovom idejom Sopstva. Jung je želio da poveže svijet gnosticizma i ranog hrišćanstva sa svijetom dubinske psihologije. *Tajna zlatnog cvijeta* mu je pokazala da to može pronaći u alhemiji. Elaboracijom Jungovog bavljenja alhemijom već smo se ranije bavili u jednom ranijem tekstu objavljenom u *Matici*.

Sinhronicitet

Jung je dvije godine liječio fizičara nobelovca Volfganga Paulija, tvorca nove kvantne teorije. Zajedno su napisali *Tumačenje prirode i psihe*. Jungov traktat objavljen je pod nazivom *Sinhronicitet: Neuzročno povezujući princip*. Pauli je inspirisao Junga da napiše traktat svojim brojnim komentarima o *sinhronicitetu*. Temu je Jung prvi put pomenuo u nekrologu Rihardu Vilhelmu 1930. godine. Kao i Jung, Pauli je tokom života bio svjedok više čudnih pojava. Postoji niz anegdota o *Paulijevom efektu*. U njegovom prisustvu u laboratorijama njegovih prijatelja sasvim neočekivano kvarila se eksperimentalna oprema. Fizičar Oto Štern zabranio je svom prijatelju Pauliju da dolazi u njegovu laboratoriju. Poslije liječenja kod Junga, Pauli je te pojave smatrao sinhronicitetom, a njihov uzrok vidio je kao posljedicu sukoba svoje racionalne i iracionalne ličnosti. A, poslije susreta sa Paulijem, Jung je smatrao da arhetipovi kolektivno nesvjesnog ne postoje samo u čovjekovoj nesvjesnoj psihi, nego da su stvarni entiteti u svijetu izvan nas.

A što je sinhronicitet? Jung i Pauli nam kažu:

„Ta dva događaja, koja se dešavaju istovremeno, a ne uzrokuju jedan drugog, imaju zajednički smisao pa se zato izražavaju simbolički, a dio su šire cjeline o kojoj ništa ne znamo, tako da je ne razumijemo.“

Za objašnjenje sinhroniciteta Jung i Pauli su skovali termin *smisaona podudarnost*. To je *mimezis* holističkog poretka, ili prosto podudarnost. Jung i Pauli nam kažu da su priroda i psiha dva aspekta iste stvarnosti, a uređuje ih neki nepoznati zajednički povezujući princip.

Jung je svoj traktat objavio u maloj knjizi *Sinhronicitet: Neuzročno povezujući princip* (1952). Sinhronicitet objašnjava naučno, starim klasičnim učenjem i filosofijom. Daje nam jedan izvanredan primjer koji navodi francuska naučnica Kamil Flamarion u vezi pudinga od šljiva. Poznati pjesnik Emil Dešans, jedan od koautora libreta za operu *Hugenoti* (Les Hugenots) Đakoma Majerbera, koji je u to vrijeme već bio nekako zaboravljen, ispričao je Kamil slučaj gospodina De Fortigibua. To je bio niz nepredviđenih *slučajnosti* koje su mu se dogodile. Naime, gospodin De Fortigibu bio je emigrant koji se nedavno vratio iz Engleske. Još dok je Dešans bio dječak u Orleanu, gospodin De Fortigibu mu je dao da proba puding od šljiva. U to vrijeme, to jelo je bilo nepoznato u Francuskoj. Deset godina kasnije kada je prolazio pored restorana u bulevaru *Passionière* pjesnik je pogledao u izlog i vidio puding od šljiva, kako divno izgleda. Ušao je unutra i pitao da li može malo da kupi, pa mu je rečeno da može ali samo uz odobrenje gospodina de Fortigibua. Recept za puding od šljiva gospodin De Fortigibu donio je iz Engleske. Mnogo godina kasnije, kada je gospodin Dešans bio pozvan na neki svečani ručak *meni* je uključivao i puding od šljiva. Prije početka ručka, zvanice su očekivale da se pojavi gospodin De Fortigibu. U jednom trenutku, vrata su se otvorila i lakej je najavio: *Gospodin De Fortigibu*. A, on je bio zbunjen. Stigao je na pogrešnu adresu.

Prije susreta sa Paulijem u tim 1920-im Jung i Blojler su vršili eksperimente na austrijskom intelektualcu, filosofu, naučniku i utemeljivaču antropozofije, Rudolfu Jozefu Lorencu Štajneru

(1861–1925). U tim eksperimentima Jung je bio svjedok prekognicije, materijalizacije, telekineze, teleportacije. Neke naznake o tim eksperimenatima nalazimo kod Jungove saradnice i kasnije sekretarice, Anije Jafe, u njenom eseju koji je objavila poslije Jungove smrti. U njemu Anijela Jafe kaže: „Jung nikad nije naučio da koristi te eksperimente“, što znači da ih nije javno priznavao.

A, u raspravi sa Mirčom Elijade na Eranos konferenciji (1952), Jung kaže:

„Ja sam i dalje samo psiholog. Ne interesuje me ništa što nadilazi psihički sadržaj čovjekovog iskustva. Uopšte se ne pitam da li je takvo nadilaženje moguće.“

U svojoj *Istoriji vjerovanja i religijskih ideja* (I–III tom, Prosveta, Beograd, 1991–1992) Elijade opisuje slučaj koji se dogodio 1940. godine u Grčkoj. O tom slučaju nadugačko je pisala grčka štampa. Naime, na stanici između Atine i Korinta u autobus je ušla starica upalih obraza i prodornih očiju. Nije imala para za kartu pa je konduktier istjerao van. To se dogodilo baš na stanici u Eleuzini. Ali, autobus više nije htio da krene. Putnici su između sebe skupili pare za kartu. Kad se ponovo popela u autobus starica im je rekla: „To ste trebali učiniti ranije. Zbog načina na koji živite bićete kažnjeni.“ Autobus je krenuo, ali ona je nestala. Niko nije vidio da je izašla.

Usljedio je II Svjetski rat. Njena prijetnja se ostvarila. Časopis *Hestija* piše da je to bila boginja Demetra koja traži svoju kćer Koru – Persefonu. Elijade komentariše da nakon čovjekove smrti dio njega i njegovog ambijenta preživljava. Neki bitni elementi čovjekovog duhovnog života i okruženja nikad ne nestaju. Ni nakon čovjekovog fizičkog uništenja. Zato je Jungov odgovor Elijadi bio takav, *da se čak i ne pita da li je takvo nadilaženje moguće.*

Mudri starac

Uvijek u životu neke male nesreće najavljuju one veće, koje će se kasnije dogoditi. Kada mu je bilo šezdeset i osam godina, 1944. godine, Jungu se dogodila nesreća. Dok se šetao zaleđenom cestom u Cirihi okliznuo se i slomio gležanj na nozi. Nekoliko dana kasnije doživio je srčani udar. U bolnici su ga održavali u životu na kiseoniku i kamfor injekcijama. Kasnije, kad se oporavio, medicinska sestra mu je ispričala da je bio okružen svjetlošću (sjajem) koji je primjećivala samo kod onih pacijenata koji su nakon toga umrli.

Dok je bio u komi doživio je neku vrstu vizije koju su često opisivali ljudi koji su lebdjeli između života i smrti. Prvo je imao osjećaj da je podignut sa zemlje u svemir. Zatim je sa hiljadu milja vidio zemlju, sa morima i okeanima obasjanu plavom svjetlošću. Vidio je crvenkasto-žutu arabijsku pustinju i snijegom prekrivene Himalaje. Nakon toga, u blizini je ugledao kameni blok sličan meteoritu koji je bio izdubljen iznutra poput indijskih hramova. Kada se približio vidio je da na ulazu sjedi Indus u lotos položaju. A, kad se probudio rekao je:

„Imao sam utisak da je umrlo sve što sam namjeravao, želio ili mislio. Čitava fantazmagorija zemaljskog života usahnula je ili mi je oduzeta, a to je bio izuzetno bolan proces. Dok me je Indus vodio u unutrašnjost hrama koji je bio ispunjen upaljenim svijećama, bio sam siguran da ću sresti sve one ljude kojima sam u stvarnosti pripadao, te da ću uskoro razumjeti značenje života i zašto sam došao na svijet.“

„A, zatim iz pravca Evrope nešto je prema meni plutalo. U toj figuri prepoznao sam doktora koji me je liječio. Nakon toga, doktor se pretvorio u vladara drevnog grčkog grada Kos,

mjesta u kom se nalazi hram boga ozdravljenja Eskulapa. Doktor mi je saopštio da mi neće biti dozvoljeno da umrem, jer najmanje tridesetak žena protestuje protiv ideje da zauvijek napuštim zemlju. Bio sam duboko razočaran kad je vizija nestala.“

Poput mogih koji su nakratko umrli (klinička smrt) pa se onda vratili u život, Jung je bio razočaran što se vratio. Pošto mu se doktor javio u obliku drevnog kralja Jung je *znao* da će doktor uskoro umrijeti. Njega će zamijeniti. Baš tako se i dogodilo.

Nesrećni slučaj iz 1944. godine i srčani udar koji je uslijedio bili su neizbježna posljedica pesimizma i depresije ratnih godina. Do toga ga je dovela njegova vlastita psiha. Nakon toga uslijedila je zapanjujuća samoobnova. Odjednom je racionalna ličnost propala pa je nakon toga postala svjesna numinoznog:

„To je bilo kao da sam u zanosu. Osjećao sam da lebdim u svemiru, u ogromnoj praznini, sa najvećim osjećanjem sreće.“

To je bilo vrijeme njegovih vizija: „Noću sam lebdio u stanju najčistijeg blaženstva.“ A, kad se približavalo jutro osjećao je: „Sada, ponovo dolazi sivo jutro, dolazi sivi svijet sa svojim kutijama!“ Što je bio fizički jači vizije su sve više nestajale. Jung ih nije smatrao nekom vrstom iluzija ili halucinacija, već uvidima u dublju stvarnost: „Ta iskustva i vizije nijesu bile plod mašte već su veoma stvarni. Sve one imaju kvalitet potpune objektivnosti.“

Sada je Jung otišao dalje od svog suočavanja sa nesvjesnim iz I svjetskog rata: „Nijesam mogao zamisliti da je takvo iskustvo moguće. Nije plod mašte. Iskustva i vizije bili su sasvim stvarni, pa u njima nije bilo ničeg subjektivnog.“ Uvjerili su ga da um može stvoriti vlastitu stvarnost u inat fizičkom svijetu. Pa, ove sadašnje vizije bile su stvarne, govorile su o stvarnosti izvan

njega. Deset i više godina pisao je o stvarnosti na kojoj se temelje religiozna i mistična iskustva. Sada ih je poznavao iz prve ruke. Pominje njihov bezvremeni karakter:

„Stidimo se da kažemo ‘vječno’, ali to iskustvo mogu opisati samo kao ekstazu bezvremenog stanja u kojem su prošlost, sadašnjost i budućnost jedno. Šve što se događa u vremenu sastavlja se u konkretnu cjelinu. Ništa se ne remeti tokom vremena i ništa se ne može mjeriti vremenskim konceptima.“

Jung nije iznenada doživio preobraćanje. Postepeno je priznavao da su njegovi raniji stavovi po pitanju vjerovanja u duhove bili netačni. Ranije je smatrao da se duhovi jedino mogu razumjeti kao manifestacije nesvjesne psihe, a tek sada je priznao da ga je priča o duhovima progonila od vremena kada se sa njima neposredno sreće. Kada je 1920. godine pozvan u Englesku da održi seminar neposredno se suočio sa duhom. Taj susret je zapamtio zauvijek. Pošto nije volio hotele, iznajmio je jeftinu planinsku kolibu. U njoj je ostao nekoliko sedmica. Kad je boravio u njoj odmarao se. Prve sedmice budio ga je bolesni miris koji se širio spavaćom sobom. Sljedeće sedmice miris je bio praćen šuštanjem duž zidova. Činilo se kao da je u sobi ogromna životinja. Treće sedmice to je bilo lupanje na prozore. A pete, probudilo ga je disanje starice čija je glava ležala pored njegove na jastuku. Vidio je samo iz profila. Nedostajalo joj je pola lica. Jung je vjerovao da je kuća ukleta. Kada je to ispričao kolegama nijesu mu vjerovali. Predložio je da neko od njih te večeri prespava kod njega. Jedan je pristao i odmah pobjegao. Koliba je nakon toga srušena jer se više nije mogla izdavati. To iskustvo je kasnije objasnio sinhronicitetom.

Kasnije u knjižici *Sinhronicitet: Neuzročno povezujući princip* navodi Albertusa Magnusa, jednog od otaca zapadne mistike, koji kaže:

„Određena sila koja boravi u čovjekovoj duši mijenja stvari, sebi podređuje druge stvari, posebno kad je uvučena u neumjernu ljubav, mržnju ili tome slično, tj. kad je emocionalno potaknuta.“

Jung kaže ... „Ili postoje fizički događaji koji uzrokuju psihičke, ili postoji prije egzistirajuća psiha koja uređuje materiju (suštinu stvari). To znači, um može uzrokovati da se nešto dogodi.“

Postoji ambivalentnost u još jednom Jungovom djelu iz 1950-ih, *Leteći tanjiri: Savremeni mit o stvarima viđenim na nebu*. Jungovo mišljenje je da su leteći tanjiri projekcije nesvjesne psihe čovječanstva, kolektivna *Sjenka*. Glavno obilježje im je da su kružnog oblika, poput mandale. A, krug liječi rascjep u čovjekovoj duši. Odbrambeni su mehanizam protiv neuroze čovječanstva. Zato ga neurotičari često sanjaju. Leteći tanjiri su plod neuroze čovječanstva, naše čežnje za spasenjem. A, mandala je simbol Boga i Sopstva.

Tu leži ambivalentnost, jer Jung priznaje da ih je moguće fotografisati. Pa, kako su onda projekcija? U osnovi, projekcija znači iluziju ili halucinaciju. Jung ostavlja pitanje bez odgovora. Ali, odgovor se podrazumijeva. Pod određenim okolnostima projekcija može stvoriti (izazvati) fizičke efekte. Jung pazi da ne naglašava taj njihov aspekt, ali u nekim komentarima u knjizi on to čak i kaže.

Početkom 1950-ih *Bit generacija* je osjetila potrebu da raskine sa političkim i duhovnim pragmatizmom prethodnih generacija. Govorili su o bratstvu, slobodi i *Zenu*, napuštanju školovanja i odlasku u komunu. Odnos prema kulturi očeva najbolje se vidi kroz Ginzbergov *Urlik* i njihov *Put na Istok*. Jedan *ludi* mladić iz Engleske najbolje je izrazio taj *duh protesta*. Naime, Odlos Haksli napisao je *Vrata percepcije* gdje opravdava korišćenje psihodeličnih (halucinogenih) droga radi proširenja svijesti.

Rezultat protesta bio je spontani duh pobune bez određenog cilja. Zato je Jung bio u poziciji da im ponudi temelj na osnovu istraživanja psihologije nesvjesnog. Iako nije želio da ga smatraju propovjednikom dao im je nešto poput religije. Dok su savremeni pisci (Sartr, Hajdeger, Rasel) govorili o *smrti* Boga, Jung je govorio da kolektivno nesvjesno pruža dokaze o nekom drugom poretku stvarnosti.

Jung nam kaže:

„Znam da nešto nepoznato i strašno ukršta naš put, i znam da mi sami ne stvaramo naše inspiracije i snove.“

Jung se predstavio kao prorok nove ere, njen Jovan krstitelj.